

tárgyában, kapcsolatosan a közjegyzői hatáskör tágítása értelmében kívánatos törvényhozási intézkedésekről.

* * *

Az országos egylet közgyűlését megelőző napon, azaz f. é. május hó 25-én délutáni 6 órakor, a központi bizottság tart ülést a bizottság elnökének hivatalos helyiségeiben (Budapest, II. ker. Lánchid utca 2. szám) a következő tárgysorozattal: 1) tagok felvétele és kilépések, 2) a közgyűlés tárgysorozatára vonatkozó előkészületi intézkedések, 3) befolyt bírságpénzek, 4) jelentés a közjegyzői szaklap tárgyában.

H i r e k.

Karunk újabbán két veterán tagjának, Schauer István pozsonyi († 1895. márczius 27-ikén) és PácZ Floris kalocsai († 1895. április 21-ikén) kir. közjegyzőknek elhunytát gyászolja. Mind a kettő az intézmény szervezése óta volt tagja karunknak.

Schauer István Pozsonyban 1833. évben született régi pozsonyi polgári családból; iskoláit szülővárosában végezte, a jogakadémiát is ott hallgatta; 20 éves korában a városi törvényhatóság szolgálatába lépett; letette az ügyvédi, később a váltójegyzői vizsgát is, bár ügyvédi irodát soha nem nyitott. Csakhamar városi tanácsnok lett, a bíróságok szervezése alkalmával kinevezetett törvényszéki bírónak s mint ilyen a civilis ügyekben főképp hagyatéki referens minőségében működött. A közjegyzőség életbeléptetése alkalmával egyike lett a szülővárosába kinevezett két közjegyzőnek s feladatát, mint intézményünk úttörője nemcsak irodájának példás szervezésével hanem azon kívül is népszerű fölolvasások rendezésével teljesítette melyekben az intézményt, annak jelentőségét és előnyeit az akkor még tájékozatlan közönséggel megismertetni törekedett. Fölolvasásai még ma is élénk emlékezetében vannak a kortársainak s az elhunyt egész egyénisége mellett nagyban hozzájárultak ahhoz, hogy a magyar közjegyzőség a régi koronázási városban oly hamar gyökeret vert.

PácZ Flóris jómódú magyar iparos családból 1841 évben született Egerben, ott végezte középiskoláit s 1861-ben érettségét téve, jogi tanulmányait végzendő a budapesti egyetemre jött. 1865-től 1867-ig a kalocsai érseki uradalmi ügyész mellett mint ügyvédsegéd volt joggyakorlaton. 1867-ben letette az ügyvédi vizsgát s ettől az időponttól kezdve 1861 év végeig Kalocsán ügyvédi gyakorlatot folytatott 1872. évben a kalocsai kir. törvényszékhez jegyzővé. neveztetett ki, és a közjegyzői törvény életbe léptéig ebben a minőségben szolgálta az igazságügyet; 1875 évi Julius 21-én tette le a közjegyzői esküt s egész holtáig kinevezési helyén Kalocsán általános bizalomtól es rokonszenvtől körülvéve működött.

Mind a két elhunytat bizonyára egész karunk részvételjes emlékezetében fogja tartani.

FOLYÓIRAT

a perenkivüli törvénykezés és a közjegyzői gyakorlat számára.

A magyarországi királyi közjegyzők közlönye.

→ Kiadja a magyarországi kir. közjegyzők országos egylete. ←

Szerkeszti Dr. CHARMANT OSZKÁR fumei kir. közjegyző,

Előfizetési ár
egész évre 5 forint, félévre 3 forint

Szerkesztőség és kiadóhivatal
Fiume Riva Szápáry 8 sz. a.

Megjelenik minden hó 15-ikén.

TARTALOM: A megelőző jogvédelem és a közjegyzőség (Befejezés.) — Törvényjavaslat a szövetkezetekről. Előadói tervzet indokolással. A m. kir. igazságügyminister megbízásából készítette Dr. Nagy Ferenc egyetemi tanár. Budapest 1894.) — Javaslat a közjegyzői hatáskör fejlesztése tárgyában. — A közjegyzői egyletből.

A megelőző jogvédelem és a közjegyzőség.

(Befejezés.)

A megelőző jogvédelem, a mely Iustinian codexeiben és az azon fölépült osztrák polgári törvénykönyvben még hiányzott, a porosz Landrecht és a szász polgári törvénykönyvben mint a bíróságok, a Code civilben s az ezt recipiált törvénykönyvekben, valamint az osztrák és bajor közjegyzői rendtartásokban pedig mint a közjegyzők eminens feladata nyer szabályozást. Az európai államok jogfejlődése tehát, a míg elérkezett az anyagi jog megalkotásának a magaslatára, köztudattá érlelte azt a meggyőződést, hogy a jogbiztonság csak a jogvédelem teljes és tökéletes szervezésével valósítható meg, azzal a jogvédelemmel, a mely a jogsérelmeknek nem csupán a megtorlására, hanem azoknak a megelőzésére is kiterjed. Vagyis az állampolgárokat nem csak akkor kell jogvédelemben részesíteni, a mikor jogaik érvényesítése végett a bíró ítélőszéke elé lépnek, hanem már akkor is, a mikor jogaikat szerződésekben megállapítani akarják. Mert, ha áll az, hogy mindenkinek a szerződése a maga törvénye és hogy a törvény nem-tudásával senki sem védekezhetik: akkor kötelessége az államnak, a mely a jogrend érdekében kénytelen ezt a két alapvetet fölállítani, arról is gondoskodni, hogy azok az állampolgárok, a kiknek nincsen módjukban a törvényekkel megismerkedni, megbízható közegek által azokat megösmernék már ott, a hol polgártársaikkal jogviszonyba

lépve, jogügyleteket kötnek és jogokat alapítanak. Ha már itt nyerne fölvilágosítást jogaikról és kötelelességeikről, ha már itt ismerkednek meg a törvények rendelkezéseivel: akkor nemcsak nem lesz olyan igazságtalan reájuk nézve a jogrendnek ama két szükség-szerű alapelve, hanem el lesz hátrítva előlük annak a veszedelme is, hogy jogaik megalapításakor gyakran tudatlanul vállalnak oly kötelemekeket, a mik nemcsak a saját érdekeikkel, de a törvénnyel is ellenkeznek. Ne csak akkor hallja az állampolgár a törvény szavait, a mikor perbe szállva, a bíró kihirdeti előtte az ítéletet; hanem még mielőtt a per kényszerűsége elé állítatik, ott, a hol jogait szerződésbe foglalni készül. Ez az egyedüli módja a perek lehető megelőzésének. Ez a hivatása a megelőző jogvédelemnek. Ezt törekedtek a modern jogállamok törvénykönyveikben megvalósítani.

Hazánkban a modern jogállam eszméje az 1848.-i nagy nemzeti megújodással együtt születik meg. Az 1848. évi 15. törvény-cikk kimondta a polgári törvénykönyv megalkotásának elvét és ezzel jogéletünkben egy új korszakot inaugurált. Szabadságharcunk végzetes kimenetele azonban ennek a megvalósítását hosszú időkre elodázta. Alkotmányunknak 1867-ben történt visszaállítása oldotta le ismét a nemzeti jogfejlődés kezeiről a bilincseket. Ekkor vehette csak kezdetét a modern nemzeti jogállamnak a felépítése, a melynek a befejezése, a polgári törvénykönyvnek a megalkotása és vele a megelőző jogvédelemnek a szervezése a legközelebbi jövőnek lesz a feladata. Az előkészítés munkája szünet nélkül halad és törvényalkotásunknak a legjobb erőit foglalkoztatja. Az öröklési jogról szóló része a polgári törvénykönyvnek már évek óta kész. A családjog legfontosabb része, a házassági jog, törvényeink közé van iktatva. A házassági vagyongjog, valamint a szülők és gyermekek közötti jogviszonyok, mint tervezetek közkezen forognak. Az általános rész, a kötelmi és a vagyongjog, előkészítésük befejezéséhez közelednek. Az egyes részek összeegyeztetésére és egy összhangzatos egészszé leendő átdolgozására az igazságügyi kormány legutóbb tett kötelező nyilatkozatot.

De addig is a törvényhozás a perjog és a bírói szervezet kiépítésén munkálkodott. Megalkotta 1868-ban az ideiglenes polgári törvénykezési rendtartást, a melyet 1893-ban a sommás szóbeli eljárással fölemelt a modern jogéletnek a magaslatára. Az 1871.-iki törvényhozás szervezte a bíróságokat, elválasztván a közigazgatást

az igazságszolgáltatástól és befejezvé az azt a kir. ítélőtáblák szervezéséről, valamint a bírói és ügyészi szervezet módosításáról szóló 1890. évi 25.-ik és 1891. évi 17.-ik törvénycikkeknél a megalkotásával. Ezzel szabályozva van a megtorló jogvédelem és e szabályozás befejezve lesz a szóbeliség és közvetlenség elvének a bevitelével a rendes peres eljárásba.

Az 1874.-i törvényhozás rendezte az ügyvédséget, sőt az ennek az újjáalkotásáról készült törvénytervezet a törvényhozás elé terjesztését várja. Ugyancsak az 1874.-i törvényhozás behozta nálunk a közjegyzői intézményt, sajnos a nélkül, hogy vele, mint Austria vagy Bajorország, megfelelően szervezte volna a megelőző jogvédelmet. Mindössze csak a házastársak közötti vagyoni viszonyokat szabályozó, továbbá az azok között kötött adásvevési, életjáradéki és kölcsönszerződéseket, úgy mindazon okiratokat, a melyekben azok egymás irányában kötelezettséget vállalnak; a házastársak között kötött ajándékozási szerződéseket, ha az ajándékozott tárgy át nem adatott; a hozomány átvételéről kiállított elismervényeket; és végül az olvasni nem tudó vakok és siketek, vagy írni nem tudó némák és siketnémák élők közötti jogügyleteit, a mennyiben azok személyesen közbenjárnak, vonta a közhitelesség kötelező hatáskörébe. Ezeket is jobbadán csak azért, mert a jogéletnek ez a része akkor már teljesen inficiálva volt a hitelezők és jóhiszemű harmadik személyek kijátszására kötött álügyletek és csalárd szerződéseknek a csiráival, tehát csupán ennek a beteg állapotnak a megjavítására. És másrésről, hogy a nőnek a férj adósságai miatt eszközölt foglalásokkal szemben egy hatályosabb perbeli bizonyítékot nyujtson. Arról, hogy a közjegyzői intézmény a jogélet egész terén a megelőző jogvédelemnek a hivatásos őre legyen, hogy vele bevigyük jogrendszerünkbe a megtorló jogvédelem mellé a megelőző jogvédelmet is, hogy ne csak a pereseljárást, hanem a perenkívüli eljárást is felemeljük a jogállam színvonalára. Arról, hogy telekkönyveink valódiságát mi is a közjegyzőknek telekkönyvi ügyekben kötelező hatáskörével biztosítsuk. A felfogásnak ettől a magasságától úgy az 1874.-i valamint a közjegyzői törvényt kiegészítő 1886.-i törvényhozások messze elmaradtak. Mindakettő a régi jogrendszereknek az álláspontján vesztegelt. A közjegyzőséget inkább a megtorló, semmint a megelőző jogvédelem közegeinek tekintették. A közjegyzők működésének a pereket megelőző hiva-

tását teljesen ignorálták. A közjegyzői okiratokat csak hatályosabb perbeli jogeszköznek tekintették. A mit az 1886. évi 7. törvény-cikk (novella) 21. §.-a is bizonyít, a mikor az 1874. évi 35. törvény-cikk (közjegyzői törvény) 53. §.-át olyképen módosította, hogy a hozomány átvételéről, illetve átadásáról kiállított elismervényeket és a házastársak vagy egyesek által egymás részére kiállított okiratokat a közokírat kényszer alól föloldotta és közokíratba való foglalásukat csupán azon esetekre korlátozta, ha a felek az említett jogügyletek létrejöttét okírat által akarnák bizonyítani; tetszésükre hagyatván ezt tanúk, vagy esküvel, tehát a bizonyítás egyéb neivel is igazolni.

Úgy, hogy a mig ezen jogügyletek a közjegyzői törvény szerint csak közokírat alakjában jöhettek létre, a novella szerint minden alakszerűség nélkül, akár egyszerű tények vagy szóbeli megállapodások útján is érvényesen létrejöhetnek. Az 1886.-i törvényhozás tehát, eltekintve attól, hogy a közhitelesség kötelező hatálya alá helyezett jogügyleteknek a számát a közjegyzői törvénnyel szemben leszállította és így a megelőző jogvédelemnek ezzel a törvénnyel amúgy is szűkre szabott hatáskörét még szűkebbre vonta: azon intézkedésével, hogy a közokírat kényszer alól kivont jogügyleteknél a közokírat alakszerűségét a pusztán perbeli bizonyíték színvonalára süllyesztette le, kétségtelen tanújelét adta annak, hogy a régi jogrendszereknek a színvonalánál, a hol a közjegyzői okiratok csak hatályosabb perbeli bizonyíték voltak, magasabbra emelkedni nem tudott, ezen az elavult állásponton vesztegelt, sőt az 1874.-i törvényhozással szemben arra visszaesett.

Ily előzmények után csak természetes, hogy a közjegyzői intézmény nálunk sem volt képes a megelőző jogvédelem körüli hivatását betölteni, hiszen attól egyenesen el volt és el van zárva. Minden okoskodásnál fényesebben igazolják ezt a statistica rideg számadatai. Az igazságügyministeriumnak 1889. évi kimutatása e részben a következő adatokkal szolgál. Az ország telekkönyvi hatóságainál azon évben 1.573.220 ügydarab fordult meg. Ezeknek az egyharmada telekkönyvi beadványnak és, ha nem vesszük is számításba, hogy egy-egy beadvány mellé gyakran több telekkönyvi jogügyletet tartalmazó okírat van mellékelve, ugyanannyi okíratnak vehető, a melyeknek a száma tehát mintegy 500000-re rúgott. Ezzel szemben a hivatalos kimutatás a közjegyzői okíratoknak a szá-

mát ugyanazon évben 54.850-nel tünteti föl. Ha már most ezeknek a számából névalírás hitelesítések, tanusítványok és egyéb nem telekkönyvi jogügyletekre csak a felét ütjük le — a mivel a valóság mértékén jóval alul maradunk — akkor telekkönyvi jogügyletet tartalmazó közjegyzői okírat ugyanazon évben alig volt több 25000 darabnál, vagyis az ország összes telekkönyvi jogügyleteinek az 5%-ánál. Ennyire terjed tehát nálunk a nép telekkönyvi jogügyleteinél a megelőző jogvédelemnek a köre. A megmaradó 95%-ból az ügyvédekre alig jut több 25%-nál, úgy, hogy az összes telekkönyvi jogügyleteknek mintegy 7%-át a hivatalos és nem hivatalos zugírások látták el. Arra nézve, hogy a zugírások okiratai közül mennyi lesz peressé, hiányoznak a hivatalos adatok. De érdemes volna a bíróságok előtt folyó perekből összeállítani egy kimutatást, hogy a pereknek mennyi százaléka keletkezik, nemcsak telekkönyvi, de általában polgári ügyekben, ilyen zugírászi okiratokból. Mert csak ezzel tárnók föl a folyton és rohamosan növekedő pereknek a tulajdonképeni kútforrását és e forrás kiapadhatlanságának a közvetlen okát. Közvetett okát pedig a sok haszontalan pernek megismerhetjük, ha a nép jogéletét a vele való mindennapi érintkezés csalhatatlan jelenségeiben tanulmányozzuk. Ezek a jelenségek arról tesznek tanúságot, hogy a nép jogérzéke, jogfelfogása, jogerkölcsé saturálva van a kötelezettség alól való kibuvás, a kijátszás, a megtevesztés, az erőszakoskodás, a megfélemlítés és a fenyegetés jogellenes hajlamaival. Arról tesznek tanúságot, hogy a nép a saját jogügyei körül nagy tudatlanságban van hagyva, nincsen felvilágosítva jogainak és kötelezettségeinek, a törvény és a jogrendnek a megismerése felől. Hát nem igazságtalanság-e vele szemben alkalmazni azt az elvet, a mit pedig a jogrend mulhatlanul megkövetel: a törvény nem tudásával nem védekezhetik senki? Avagy ilyen zugírászi szerződésekre alkalmazni azt a másik jogelvet, hogy mindenkinek a maga szerződése: a törvénye?!

A nép jogéletének ezen teljes elhanyagolása okozza azt, hogy a közjegyzői intézmény előnyeit, annak a pereket megelőzni hivatott működését a nép igénybe nem veheti, nem élvezheti. Mert a közjegyzői hatáskörnek ilyen szűkkeblű megállapítása tette lehetlenné azt, hogy a közjegyzők közel lehozzassanak a néphez, könnyen hozzáférhetőkké, népszerűekké legyenek. Ez okozta azt, hogy a megelőző jogvédelem, a melyet, mint Franciaországban vagy

Ausriában és Bajorországban, úgy nálunk is a közjegyzőség lett volna hivatva megvalósítani, jogrendszerünkben meggyökeresedni nem tudott és így a nép perenkivüli jogélete jogvédelem nélkül maradt. A jogsérelmek ily módon nem lévén megelőzhetők, azoknak a megtorlása felé özlött mind sűrűbben az elhagyatottaknak raja, a mely a bíróságokat pereinek folyton növekvő áradatával már szinte eltemeti. Hasztalan is erősítjük a megtorló jogvédelemnek a bástyáit. Kárba vész a legjobb bírói szervezet, a peres eljárás szóbelisége és közvetlensége: ha a perek folyton emelkedő áradata ellen gátakat nem emelünk. Mit használ a bíróságoknak emberi erőt túlhaladó munkássága — e valóságos sisiphusi munka — ha a következő nap ismét újabb tömegeit szüli a pereknek?! Az óriási restancziák ólomsúlya, az ettől való menekvés lázas törekvése megbénítja a legjobb erőket, lenyűgözi a legjelesebb tehetségeket. Lehetetlenné tesz minden alapos munkásságot, meghiúsítja a megtorló jogvédelem legfőbb célját: a gyors és alapos igazságszolgáltatást. Mert nem elég itt a perek megindításának, vagy a jogorvoslatoknak a megnehezítése. Bőven ellensúlyozza ezt az a munkatöbblet, a melyet a peres eljárás szóbelisége és közvetlensége e bíróra ró, a kinek a kezébe adja az egész pernek a vezetését. Gyökeres mütét kell ide. Be kell hatolni a bajnak gyökeréig. A jogügyletek keletkezésénél kell megsemmisíteni a pereknek a csírát. Meg kell előzni a jogsérelmeket!

Eljutottunk tehát mi is a jogfejlődésnek ahhoz a pontjához, a hol érezzük, hogy a megtorló jogvédelem egymagában nem képes többé kellő jogbiztonságot adni. Teljessé kell tennünk nekünk is a jogvédelmet. A megtorló jogvédelem mellé oda kell állítanunk a megelőző jogvédelmet. Mert csak mind a kettő együtt lesz képes megvalósítani a jogbiztonságot.

A megelőző jogvédelmet azonban voltaképen polgári törvénykönyvünk lesz hivatva megvalósítani. És ezt a feladatot, mint a többi modern jogállamok törvénykönyvei, a'aposan kellend megoldania. Ki kell terjesztenie a közhitelesség kötelező joghatályát mindazon jogügyletekre, a melyeknél azt a jogrend, vagy az egyesek jogos érdekei megkövetelik. A jogrend szempontjából ilyenek első sorban az összes telekkönyvi jogügyletek. Mert a telekkönyveknek a közhitele megköveteli, hogy azok a tényleges jogviszonyoknak megfeleljenek. Nem elég itt az a fictio, hogy csak az tekintetik va-

lónak, a mit a telekkönyv felmutat. Hiszen ez a fictio vezetett oda, hogy telekkönyveink nagy része egészen mást tüntet föl, mint a való élet. Már pedig a jogrend megkövetelheti, hogy a telekkönyvek az élet valóságával összhangzásban álljanak, a valóság tükröi legyenek. A közhitelességnek épen a valóság képezi éltető elemét. Az ellenkező megrendíti a telekkönyvekbe vetett közbizalmat. Ha a telekkönyvi bevezetés közhitelességgel bír, kell, hogy az annak alapját képező okmány is közhitelű legyen. Annyival inkább, mert hiszen a telekkönyvi hatóság nem is vizsgálhatja meg a hozzá beérkezett okmányoknak a valódiságát. Ő csak azok külalakját vizsgálja. A telekkönyvek közhitelességének az elve pedig nem tűrheti meg, hogy valótlán okmányok vagy álügyletek, avagy az okmányokra netán vezetett valótlán aláírások telekkönyvi bevezetés alapjául szolgáljanak. A minden felelősség nélkül készült magánokiratok, különösen a zugírásziati férczmunkák között pedig elég akad ilyen. Austria erre a hitelesítési kényszert vélte elegendőnek, a mi ellen csak azt az ellenvetést lehet felhozni, hogy a hitelesítési kényszer a közhitelességnek minden nehézkessége mellett, annak az előnyét, magának az okiratnak közhitelességét, nem biztosítja. A miért is Ausriát e térre egy európai törvénykönyv sem követte. Szászország és Poroszország a telekkönyvi jogügyletekre a bíróságok, a német birodalom polgári törvénykönyvének tervezete pedig, mint láttuk, a bíróságok, vagy közjegyzők közhitelű okmányait írta elő. A mi polgári törvénykönyvünk tehát nem maradhat el ezek mögött, kell, hogy ezekhez csatlakozzék, illetve a közjegyzői okiratok kötelező fölvetelét állapítsa meg. A közérdek megkívánna még, hogy mindazon jogügyletek, a melyeknél kiskorúak, gondnokság alatt állók, vakok, siketek, némák, vagy siketnémák érdekelvük: közokiratba foglaltassanak. Mert az árvaszékeknek, mint gyám, és gondnokhatóságoknak a jóváhagyással gyakorolt ellenőrzése nem kielégítő, nem is közvetlen, hanem, mint nálunk, a szolgabíróságok útján közvetve gyakorolt ellenőrzés, a kiket rendszerint a községi jegyzők informálnak, épen ezen jogügyleteknek a szerkesztői. Az árvaszékek nincsenek eléggé dezentralizálva. Sokkal távolabb állanak a néptől, semhogy annak a különleges viszonyait, a mely vidékenkint nagyon változó, alaposan ismerhetnék. Egy jogügyletnek az előnyeit és hátrányait pedig csak a különleges viszonyoknak alapos mérlegelésével lehet jól elbírálni. De erre egy pártatlan, min-

den befolyásoltatástól ment olyan közhitelű közeg alkalmas csupán, a ki ott a nép között él s felismeri, megérti és szívén hordja annak összes ügyeit és bajait. A közhitelesség alá vonandók volna még végül az alapítványokat és jótékonycélú hagyományokat tárgyazó jogügyletek is. Az egyesek jogos érdekei szempontjából pedig kiterjesztendő volna a közhitelesség kötelezőhatálya: az ajándékozásokra, az örökbefogadásokra, a házastársak közötti összes jogügyletekre, a végrendeletekre, az öröklési szerződésekre, az örökösök közötti osztályegységére és az örökösök egyoldalú nyilatkozataira.

Polgári törvénykönyvünknek eddig nyilvánosságra jutott részei közül a családjog, nevezetesen a házassági vagyongazdálkodás közjegyzői okiratot követel: a házastársak és jegyesek közötti mindennemű jogügyletek érvényéhez (12-§), a hozomány adását tárgyazó okiratokhoz ha a hozományt a nő adja (19-§), a házastársak között külön vagyont megállapító szerződéseknek az érvényéhez (31-§), a különvagyon elismerését tartalmazó nyilatkozatokhoz (51-§), egyes vagyontárgyakat tiszta közszerzeménynek nyilvánító okiratok érvényéhez (54-§), a hitbér illetve viszonthitbér rendeléséhez, amennyiben azt a férj, illetve a nő adja (77. és 80. §§.), a házassági szerződésekhez, akár a házasság előtt köttenek, akár az után (81. §). A családjognak a szülők és gyermekek egymás közötti jogviszonyait tárgyazó része pedig, legalább vagylagosan, közjegyzői okiratot szab el: az örökbefogadásra, e mely csak kir. törvényszék előtt, vagy közjegyzői okiratban köthető (163. §) és a házasságon kívül született gyermeknek királyi kegyelem útján leendő törvényesítésére, mely kérelem csak kir. törvényszék előtt, vagy közjegyzői okiratban személyesen jelenthető ki (138-§). Az öröklési jogról szóló rész végül a közhitelesség kötelező hatáskörébe vonja: az örökösöknek az örökségre érdemlenné vált örökösök hibáját megbocsátó nyilatkozatát (7. §), az örökségről való lemondást (60. §), a 14-18 év között levő kiskorúak, továbbá a némák és az írni vagy magukat jelekkel megértetni tudó siketnémák végrendeleteit (117. §), az öröklési szerződéseket (356. §) és az örökségeladásokat (475. §). Nagy hiánya e törvényjavaslatnak, hogy az örökösök közötti osztályegységeket, továbbá a végrendeleteket, a sajátkezűleg írottak kivételével, nem vonja be a megelőző jogvédelem körébe. Mert a legtöbb örökösödési per ezekből a bíróságon kívül kötött osztályegységekből és a rosszul készített végrendeletekből

keletkezik, a hol tág tere nyílik a megtévesztésnek, a megfélemlítésnek és a kijátszásnak. Ezt a hibát a polgári törvénykönyv végleges megalkotásakor okvetlen ki kell javítani, ha a megelőző jogvédelmet épen a legveszedelmesebb ponton elejteni nem akarjuk.

Kétségtelen azonban, hogy a megelőző jogvédelemnek a közjegyzői hatáskör kiterjesztése által leendő megvalósítása a közjegyzői állások nagymérvű szaporítását fogja igényelni. Ha a telekkönyvi jogügyletek közokiratba foglalását kötelezővé tennők, — a mit a többi európai törvénykönyvekre való tekintettel alig fogunk mellőzhetni és a mit egyébként már az első magyar közjegyzői javaslat is contemplált — minden járásbírótság mint telekkönyvi hatóság területén legalább két vagy három és minden törvényszék mint telekkönyvi hatóság székhelyén három vagy négy, a fővárosban pedig huszonöt-harmincz közjegyzői állásra volna szükség. A mi a jelenlegi 238 közjegyzői álláson kívül még legalább 7-800 új közjegyzői állás szervezésének felelne meg. Ezekre az állásokra természetesen a legnagyobb kontingenst az ügyvédi kar szolgáltatná, a mi, ha ötszázra teszszük a közjegyzői állásokra kinevezendő és kétszázra a fiatalabbakból közjegyzői helyetteseknek átlépő ügyvédeknek a számát, az amúgy is túltömött ügyvédi karból mintegy hétszázat venne ki, a mi által a benmaradottaknak a megélhetési viszonyai kétségkívül lényegesen javulnának. Ez pedig nemcsak a megelőző, hanem a megtorló jogvédelemnek a javára is szolgálna, a mely jó bíró mellett jó ügyvédet is igényel. Olyan ügyvédet, a kit nem terhel a mindennapi megélhetés szüntelen aggodalmának munka- és jellemerőt egyaránt lenyűgöző sulya. Megvalósulna ezzel a két kar, az ügyvédi és közjegyzői kar között az erőkiegyenlítés és munkamegoszlás nagy elve és vele az igazságszolgáltatás e két fontos tényezőjének annyira kívánatos s a mai viszonyok között többé-kevésbé, de mindenkor sajnosan nélkülözött összhangja.

A közjegyzői állások szaporításának a mérvére nézve nem érdektelenek a következő statisztikai adatok. Bajorországban, hol az összes telekkönyvi jogügyletek közjegyzői okirati kényszer alatt állanak, egy közjegyzőre jut 16532 lakos; Austriában, a hitelesítési kényszer honában, 23730; a Code Civil és a francia közjegyzői törvény területén, Franciaországban 4500; az ezen jogrendszeret recipiált államok közül Belgiumban 5854, Németalföldön 5408, Olaszországban 4675, Görögországban 5627. Magyarországon ellenben

64425. Bajorországgal szemben tehát, ha mi is behozzuk a telekkönyvi közokirati kényszert, a jelenlegi 238 közjegyzői állást megnegyeszereshetjük, úgy, hogy az országban összesen 952 közjegyző működhetnék, tehát 714-gyel több, mint eddig.

A közjegyzői állásoknak a szaporítását, a megelőző jogvédelmen, a közjegyzők ezen sajátlagos hivatásán kívül, megkivánná még az új örökösödési eljárás, a közjegyzők átruházott — nem sajátlagos — hatáskörének ez által eszközölt kibővítése is. Az új örökösödési eljárás egymaga azonban nem nyújt erre elég alapot. Mert a mennyivel szaporítja az ingatlan hagyatékok számát az ezekre megállapított föltételes kötelező eljárás (4. §), ugyanannyit fog a közjegyzők hatásköréből elvonni a jóval megkönnyített hirdetményi eljárás (98-103 §§), melyet különösen a községi jegyzők fognak erősen alkalmazásba venni. A közjegyzői díjátalánynak látszólagos emelése (117 §) pedig már az eddig gyűjtött statisztikai adatok szerint sem fogja szaporítani a közjegyzők iövedelmét, mert el esik a díjátalánynak a nagyobb munkát igénylő hagyatékoknál megengedett felemelése. Ha tehát a közjegyzői állásokat csupán ezen az egy alapon akarnók szaporítani, félő, hogy megingatnók a közjegyzők megbízhatóságának, függetlenségüknek az anyagi alapját, sőt veszélyeztetnók megélhetésüket és jövőjük biztosításának a lehetőségét is, a mi azután számos visszaélésnek válhatnék kútforrásává.

De nem is szabad ezt a kérdést ily kicsinyes szempont alá helyezni. Nem a közjegyzőknek, hanem a nagy közönségnek az érdeke követeli végre már a jogéletnek gyökeres rendezését. A jogállam alapját, a teljes jogbiztonságot csak úgy fogjuk megvalósíthatni, ha szervezzük a megtorló jogvédelem mellett a megelőző jogvédelmet is. Mind a kettő egyaránt követeli, hogy a jogügyleteknek azon nemeit, a melyek a legtöbb pernek és vizálynak a szülőokai, a közhitelességnek a védelme alá helyezzük. Amaz, hogy a bíróságok alapos munkásságát veszélyeztető peres restantiák legyőzhetlen tömegét és ennek a mindinkább fokozódó növekvését megakadályozzuk. Emez, hogy az állampolgároknak már jogaik megállapításánál is teljes jogvédelmet nyujtsunk és kiragadjuk a népnek megmetelyezett jogéletét a zugírászat veszedelmes örvényéből. De követeli ezt a magyar állam jogegységének a biztosítása is, a melyre a bíróságok egymagukban nem elég erősek. Ahhoz, hogy a magyar jog szelleme bevitethessék a nép közé, hogy a törvénykönyv

egységesítő ereje biztosíthatassék, különösen a nemzetiségeklakta vidékeken, nem elég a bíróságoknak a megtorló jogvédelemre korlátolt működése. Ahhoz teljesen megbízható, közhitelű olyan közegek kellenek, a kik a magyar állameszmét az összes állampolgárokat egyesíteni hivatott magyar nemzeti jognak a szellemében már ott is érvényre tudják juttatni, a hol azok egymással jogviszonyba lépve, jogokat alapítani s azokat szerződésekben biztosítani akarják: a megelőző jogvédelemnek a körében. Mert, ha ezt továbbra is elhanyagoljuk, pedig ennek az eddigi elhanyagolása szintén egyik oka a nemzetiségi észme nagyranövekvésének; ha ott, a magyar állameszmének azon a veszedelmes pontjain, a nép telekkönyvi és örökösödési szerződéseit továbbra is az ő községi jegyzőik vagy tanítóik, avagy ügyvédeknek a kezében hagyjuk, a kikből, sajnosan tapasztaltuk, a legveszedelmesebb nemzeti izgatók kerültek ki: akkor ne áltassuk magunkat azzal, hogy a magyar nemzeti jogállamot, mint a haza különböző nemzetiségeinek az egységes fogalmát, valaha teljesen fölépíthetnők.

Dr. Blum Béla
pécsi kir. közjegyző.

Törvényjavaslat a szövetkezetekről.

Előadói tervezet indokolással A m. kir. Igazságügyminister megbízásából készítette
dr. Nagy Ferencz egyetemi tanár. Budapest 1891.

Kereskedelmi törvényünket húsz évi fennállása óta több tekintetben meghaladták már az idő követelményei. E hiány sehol sem oly szembetűnő, mint a szövetkezetekre vonatkozó résznel, egyrészt, mivel e réven tapasztaltunk legtöbb visszaélést, másrészt és főleg azért, mivel a gazdasági élet fejlődése azóta tette oly élénken érzett szükséggé a kistermelők versenyképességének fokozását, a szövetkezetek terjesztését.

A szóban levő javaslat van hivatva e hiányon segíteni és ezt a feladatot széles körű és alapos ismerettel oldja meg.

Úgy látjuk, hogy a javaslat szerzője két célt tűzött maga elé, melyet egész munkájában következetesen keresztülvitt. Az egyik az, hogy a szövetkezet helyét a társas vállalatok közt szabatosabban írja körül, mint jelenlegi kereskedelmi törvényünk, azt a helyet jelölve ki a szövetkezet számára, a mi sajátlagos szociális jelentősége szerint — a tőketársulás és az egyéni társulás sok egyéb alakjai közt — a szövetkezetet megilleti. A másik kiemelkedő mozzanat a javaslatnak az az iránya, hogy a szövetkezetek hathatósabb ellenőrzés alatt álljanak.

A mi az első kérdést illeti, a fődolog a szövetkezetet a részvénytársaságtól elkülöníteni, hogy részvénytársaságnak való vállalatok ne alakuljanak szövetkezeti formában. A részvénytársaság ugyanis tőketársulás, melynek vállalatához kiki csak a befizetett részvényei árával járul, ennél többet nem kockáztat, a vállalat nyereségében, veszteségében részvényei arányában részesedik. A szövetkezet egészen más természetű társulás, lényegileg véve nem is külön vállalat, hanem csak tagjai magán vállalatának egyrésze, előmozdítója; arra van hivatva, hogy tagjainak nyersanyag szükségletét közös beszerzés útján fedezze, vagy termelvényeiket közös feldolgozás útján értékesítse.

Ezért a szövetkezetnek voltaképen nincs is nyeresége vagy vesztesége, hanem tagjait részesítheti csak olcsóbb vagy drágább kölcsönben, olcsóbb vagy drágább árubeszerzésben és termelvényeiknek jobb vagy rosszabb értékesítésében.

Minthogy azonban a szövetkezet társas vállalati formájánál fogva nyereséget vagy veszteséget kimutatni kénytelen: a szövetkezet hivatásának csak az felel meg, ha a nyereség vagy veszteség nem az üzletrészek, hanem a közös üzletvitelhez való hozzájárulás arányában osztatik fel.

Ennek az elvnek felel meg a javaslat 26 §-a második pontjában foglalt azon rendelkezés, hogy az 5%-ot meghaladó nyereség, a mennyiben az alapszabályok értelmében a tartalékalap növelésére nem fordítandó, a tagok közt azon arányban osztandó fel, melyben az év folyamán a bevételekhez járultak.

Egyszerűen úgy is lehetne intézkedni, hogy az egész nyereség — a mennyiben nem fordítatik a tartaléktőke képzésére — a tagok közt a bevételhez való hozzájárulásuk arányában szétosztandó; de a javaslat álláspontja is — az üzletrészeknek legfőlebb 5%-os

kamatoztatásával — okadatolt; ezen szempontból az alaptőke a szövetkezet oly adósságának tekintetik, mely egyéb hitelezők kielégítése után részesül ebben a kamatozásban.

Nincs azonban következetesen szem előtt tartva a szövetkezeti elv a javaslat 88. §-ában, mely szerint a feloszlott szövetkezet vagyona a tagok közt az üzletrészek arányában osztatik fel. A nyereség nagy része, akár az egész is, tartaléktőke képzésére és gyarapítására levén fordítható, nincs kizárva az a lehetőség, hogy a nyereség nagy része, talán az egész is, az alaptőkére jutván, mégis csak tőketársulás jön létre a szövetkezet neve alatt. Jól tudjuk, hogy ez a veszély nem valami nagy, és csak ritka esetben fordulna elő, mert a társas vállalatok tagjai nem hajlandók keresetük vagy nyereségük nagy részéről hosszú időre lemondani, de ez mégis hézaga a javaslatnak, melyen legalább is azzal lehetne segíteni, hogy az üzletrészek jegyzése és a közös üzletvitel igénybe vétele közt kellene bizonyos arányt megállapítani.

A szövetkezetek működésének ellenőrzésében a javaslat elég szigorú intézkedései e tekintetben a következők:

1.) a szövetkezetek czége bejegyzését és az ellenőrzést a törvényszékek helyett a járásbiróságokra bizza, melyek a szövetkezetek működéséről közvetlenebb tapasztalatokat szerezhetnek;

2.) a szövetkezet alakuló közgyűlésén a cégjegyzékbiróság kiküldöttje is jelen van;

3.) a cégjegyzékbiróság évenként legalább egyszer szakértő által megvizsgáltatja a szövetkezet ügykezelését.

A javasolt intézkedések bizonyára alkalmasak a szövetkezetek hathatós ellenőrzésére, sőt sok esetben a nem életrevaló alapítások meggátlására. Angolországban már az 1876. évi szövetkezeti törvény kötelezővé tette a könyvvitelnek évenként legalább egyszeri revisióját az állami, vagy az alapszabályokban megjelölt más szakértő által. Németországban a szövetkezetek önkéntes társulásból létrejött egyesületek (Verband) a kötelékükbe való belépés föltételül kötötték ki, hogy a szövetkezetek ügyvitele az egyesület szakértőinek ellenőrzése alatt álljon. Ezt a gyakorlati szokást szentesítette a németországi 1889. évi szövetkezeti törvény, kimondván azt, hogy a szövetkezeti ügykezelés legalább is minden második évben a bíróság megbizta szakértő által átvizsgálandó. A bíróság

szakértő vizsgálatával egyenlőnek tekintetik az egyesület által teljesített revisio.

Nem kevésbé szükséges ez a revisio a mi szövetkezeteinknél egyrészt a bizalom megerősítésére, másrészt hogy a kevésbé tanult néposztály, mely a szövetkezeti tagok zömét alkotja, ezen áldásos intézményt jobban megismerje és a kellő átmutatásban és támogatásban részesüljön.

E cél elérését teszi lehetővé a javaslat 76. §-a, mely a szövetkezetek megyei vagy országos központi köteleke által teljesített revisiót a bírósági vizsgálatnál egyenlőnek fogadja el.

Részünkről az egyesületi revisiót értékesebbnek tartjuk, mint a bíróságit, mert az egyesület levén többnyire a szövetkezetek hitelezője a folytonos összeköttetés révén állandó és behatóbb áttekintést nyer az egész ügykezelésről, mint a mennyit a könyvvitel egyszeri átvizsgálása adni képes.

E rendszernek természetes folyamánya lesz az, hogy a cégjegyzékbiróság ugyancsak az egyesület kiküldöttje által fogja magát a szövetkezetek alakuló közgyűlésén képviseltetni. Ekkép a szövetkezetek központi egyesülete bizonyos hatósági joggal ruháztatik fel, ennél fogva a központi egyesület szervezetét is törvénnyel kellen szabályozni, a mi a javaslatban hiányzik. Ez azonban teljesen önálló oly törvénybe is foglalható, mely a szövetkezeteknek nem jogi állását szabályozza, hanem terjesztésükről és tevékenységük előmozdításáról gondoskodik.

Ezek a javaslat általános szempontjai. A nagy gonddal kidolgozott javaslat — úgy hisszük — alkalmas lesz a hazai szövetkezeti ügy számos baját orvosolni, a szövetkezeti mozgalmat helyes irányba terelni és ha e javaslathoz a szövetkezetek támogatására vonatkozó törvény, vagy kormányintézkedés csatlakozik, ezen közhasznú intézmény felvirágoztatására, az alsóbb néposztályok boldogulásának előmozdítására.

A törvényjavaslat egyes részleteit csak röviden akarjuk érinteni.

A javaslat 2. §-a hét pontban felsorolja a szövetkezetek különböző csoportjait, köztük a biztosító szövetkezeteket is. Részünkről a biztosító szövetkezeteket nem helyeznők sem ezen javaslat, sem a mai szövetkezeti törvény rendelkezései alá. Bár a biztosító szövetkezetek sok tekintetben (ilyen pl. a kockázat közös viselése, a nyereség vagy veszteségben való részesedés) azonos jellegűek a többi

szövetkezetekkel, de a biztosító vállalatok üzletvitele, felügyelete, továbbá az üzletrészek, az alaptőke képződése annyira elüt a többi szövetkezetek működésétől, hogy egészen más törvény szabványai alá kell vonni.

A többi szövetkezetek 3 csoportba oszthatók: a hitel-, fogyasztó és termelő szövetkezetek csoportjába. E három csoport valamelyikébe — a biztosító vállalatokon kívül — minden szövetkezet besorozható részletesebb széttagozás alig lehet kimerítő.

A javaslat 3. §-a a szövetkezeti üzletnek nem-tagokra való kiterjesztését is megengedi. Ámde a szövetkezetnek alapelve az, hogy nem önnálló vállalat, hanem csak tagjai magán vállalatának egy — bár közösen viselt — része, a szövetkezetnek tehát önálló kockázatai, önálló nyeresége vagy vesztesége nincs. De a nem tagokkal való üzérkedés önálló vállalat, külön kockázattal; tehát a szövetkezet alapelvével ellenkezik.

A tagok jogviszonyairól szóló fejezetben korlátolt és korlátlan felelősségű szövetkezetek alakítását engedi meg a javaslat. Ez az álláspont helyesebb, mint a pénzügyminisztériumban az 1893. évben készült szövetkezeti törvényjavaslatnak azon álláspontja, mely csupán az üzletrészek négyszereséig korlátolt szövetkezetek alakítását kívánta előmozdítani.

A felelősség mértéke egészen gyakorlati kérdés; a szükségtől és a tagok hajlandóságától függ, mekkora szavatossággal alakuljon a szövetkezet; semmi sem okadatolhatja, hogy a törvény rendelkezése állja útját a korlátlan szavatosságnak, a mi a kölcsönösségben rejlő erőt fejleszti s ez úton a nép erkölcsi színvonalát emeli.

Az üzletrészen túli felelősség veszélyességének gyöngítése végett szükséges a törvénynek arról is intézkedni, hogy ne háruljon a szövetkezet minden terhe egy-két tehetősebb vagy kényesebb becsületérzésű tagra, a szemesebbek pedig kivonják magokat minden kötelezettség alól. Ezért a javaslat 30. §-a azt az intézkedést foglalja magában, hogy a szövetkezet hitelezői ne fordulhassanak az egyes tagok ellen, hanem a tagok szavatosságát csak bíróilag, csödeljárás útján vehessék igénybe, melynél a teher arányosan osztatik fel.

De nemcsak a szövetkezeti tagok, hanem a hitelezők érdekének megóvását is szem előtt tartja a javaslat, a 29. §-akkép intézkedvén, hogy pusztá közgyűlési határozattal ne lehessen leszállítani a tagok szavatossági mértékét, hanem csak a cégjegyzék-

biróság jóváhagyásával, ha meggyőződést szerzett a hitelezők érdekeinek megóvásáról.

Hogy e szavatosság valóban a biztosíték tartalmával bírjon, oly csődeljárásról kell gondoskodni, melynél a felosztás, kivetés gyorsan foganatosittassék. A javaslat 91-94. §-a ezt a kérdést is szerencsésen oldja meg.

Ki fennálló szövetkezetbe lép, a javaslat 31. §-a szerint csakúgy felelős a szövetkezetnek korábbi eredetű kötelezettségeiért, mint a későbbiekért. A szövetkezetből kivált tag felelőssége hat hónap alatt évül el, a mely idő legtöbb esetben elég a függő kérdések tisztázására és nem terheli túlságos soká a szövetkezet volt tagjait. De nem helyes a javaslatnak az az intézkedése, hogy a kivált tag felelősségére nézve nem tesz különbséget, vajjon a társasági kötelezettség a kiválás előtt, vagy után keletkezett-e. Igaz, hogy az új kötelezettség pusztán konverziója lehet a régi adósságnak; ez esetben a kivált tag felelősségének fenntartása helyén van. De, ha egészen új kötelezettséget háríthatnak a bennmaradt tagok a kiváltak terhére, ez sok visszaélésre vezethet. Ily terhek viselésére nem czélszerű s nem igazságos a kivált tagokat kötelezni. Tehát a kiválás után keletkezett adósságok iránti felelősséget a csődbíróságnak kellene esetről esetre megítélni.

A javaslatnak még egy intézkedését kívánjuk röviden szóvá tenni: a kivált tagoknak a társasági vagyon iránti követelését.

A szövetkezetből kivált tagnak üzletrészét a reá eső azon év nyereség vagy veszteség beszámításával természetesen ki kell fizetni. Így is intézkedik a javaslat 38. §-a.

Más kérdés azonban az, mi történjék ez esetben a szövetkezet tartaléktőkéjével és esetleg egyéb vagyonával?

A tartaléktőke a szövetkezeti tagokközreműködéséből oly módon képződik, hogy a tagok a közös üzletvitelben való részvételük után esedékes járandóságukat nem veszik ki, hanem — vagy az egészet vagy arányosan egy részét — a szövetkezet rendelkezésére hagyják. Világos tehát, hogy a tartaléktőke az egyes tagoké, olyan arányban, a mily arányban járandóságuk megvonatott tőlük, s így a szövetkezettől megváltó tag a tartaléktőkének erre a részére méltán igényt tarthat.

Másrészt azonban nem szabad szem elől tévesztenünk, hogy a tartaléktőke a közös üzletvitel megerősítésére szükséges: hitelszö-

vetkezetnél árubeszerzésre, termelő szövetkezetnél gépek és egyéb felszerelés költségének fedezésére, azonkívül valamennyinél az üzletvitelhez szükséges forgó-tőke gyarapítására szolgál.

Jól tudjuk, hogy a hitelszövetkezet hitelének megállapításánál mily csekély jelentősége van az alaptőkének; nem nagyobb a tartaléktőke jelentősége sem. De a termelő szövetkezetnél a felszerelés sértetlen fenntartása, a mibe az alap- és tartaléktőke fektetve van, létkérdése a szövetkezetnek; azonkívül valamennyi szövetkezetnél végzetessé válhat a forgó-tőke hirtelen megvonása.

Ezzel a veszélylyel számolt az 1875. évben alkotott kereskedelmi törvényünk, melynek 237. §-a azt mondja, hogy a szövetkezetből kivált tagok vagy örökösök, amennyiben az alapszabályok másként nem intézkednek, a szövetkezet tartaléktőkéjére és egyéb vagyonára nem tarthatnak igényt. Ezt a rendelkezést vette át a javaslat 38. §-a.

A tapasztalat azonban azt mutatta, hogy az alapszabályoknak ily tágas rendelkező jogot adni nem czélszerű. Helyén lehet a tartaléktőkére való igényt megvonni azoktól, kik kényszerítő ok nélkül kilépnek a szövetkezetből, főleg, ha a tartaléktőke kérésére nem hoztak a tagok nagy áldozatot és a tartaléktőke nagyobb mértékű elvonása a szövetkezet tevékenységét megbénítaná. De ha a tartaléktőke a tagok keresete jókora részének visszatartásából képződik és kényszerítő körülmények miatt kénytelen valaki megválni a szövetkezettől, az ilyenre nézve súlyos méltatlanság volna, ha a nehéz keresetéből alkotott tartaléktőkétől elütik. Ily kényszerítő körülmény például az, ha valamelyik tag elköltözik, vagy felhagy azzal a gazdasági ággal, mely a tagságnak föltétele, pl. tejszövetkezetnél a tehenészet. Épp oly méltatlanság volna az elhalt tag örökösait a tartaléktőkéből, az örökhagyó szerzeményéből egészen kizárni. Azért ily kiválás esetére az alapszabályokban meg kellene állapítani, hogy az illető volt tag üzletrészeire eső tartaléktőkének hányad részét — de legalább is felét — kell a kilépett tag részére, vagy a meghalt tag örökösai részére kifizetni. Az alapszabályok rendelkező jogának ilyenkor korlátozása a törvénybe felveendő volna.

Szántó Menyhért

földmivelésügyi miniszteri titkár,

Javaslat a közjegyzői hatáskör fejlesztése tárgyában.

A közjegyzői intézmény immár csaknem teljes húsz év óta áll fenn hazánkban.

Elég nagy idő arra, hogy alaposan meg lehessen itélni: vajjon közszükséget képez-e s életképes-e az intézmény? És mi, támaszkodva a husz évi gyakorlatra s az ezen idő alatt szerzett tapasztalatokra, teljes megnyugvással bátran állíthatjuk, hogy hazánk alkotmányos életének helyreállítása óta a közjegyzői intézmény életbe léptetése egyike a legszerencsésebb törvényhozási alkotásoknak.

A magánjogi u. n. perenkivüli ügyek rendezésében, a jogbiztonság megszilárdításában, némely bírói teendőknek átruházott hatáskörben való szakszerű feldolgozásában s a magán jogélet terén felmerülő kérdések tisztázásában a 20 év előtt létrejött közjegyzői törvény keretében is fontos szerep jutott a kir. közjegyzőknek, a kik a lefolyt hosszú idő alatt fényes bizonyítékát adták annak, hogy ámbár a kezdet nehézségeivel s az előítéletekkel maig is küzdeni kénytelenek, nehéz feladatukat nemes ambícióval, odaadó szorgalommal, szabályszerű s lelkiismeretes munkálkodással fényesen megoldották s ma már általánossá vált a meggyőződés, hogy a közjegyzői intézmény igazságügyi szervezetünknek elválaszthatlan s kiegészítő részét képezi, s hogy fennállása immár nélkülözhetlenné vált.

Ámde most, midőn jogfejlődésünk gyökeres átalakításának korszakát éljük, midőn továbbá a közgazdaszat, kereskedelem és ipar nagy mérvű fejlődése folytán a társadalmi és törvényhozási nagy problémák keretében a családi-, házassági-, öröklési-, birtok- és hitelviszonyok rendezése elodázhatlan szükséggé vált, midőn végül az ezekkel kapcsolatos kodifikationális nagyobb szabású munkálatok is napirendre tűzettek, melyek majdan a bíróságok munkakörét szükségképen szaporítják: nem zárkozhatunk el azon parancsoló szükség előtt, hogy a 20 év előtt, az akkori közszükségnek s jogéletnek megfelelően alkotott közjegyzői intézmény is a mai viszonyoknak és jogfejlődésnek figyelembe vétele mellett tovább fejlesztendő, mert veszélyesnek tartanók, ha a törvényhozás az említett nagyszabású alkotások mellett, a viszonyokkal nem számolva, egyik intézményt a vele szoros kapcsolatban álló másik intézményre való tekintet nélkül egyoldalúan, tehát hiányosan s minden szerves kapcsolat nélkül léptetné életbe, sőt veszélyes hanyatlás is volna, ha továbbra is meghagyanánk az a mai állapotot, hogy a jogászok ismeretekkel egyáltalában nem bíró egyének közreműködésének volna jövőben is kiszolgáltatva a nagy közönség. Kétségtelen tehát, hogy a közjegyzői intézmény is a nagy mérvben ujjászületett jogélet szükségleteihez képest gyökeres javítást s okszerű átalakítást igényel.

— 149 —

És itt előre is kifejezést kell adnunk abbeli meggyőződésünknek, hogy az igazságügyi miniszter úrnak a folyó évi igazságügyi költségvetés tárgyalása alkalmával az országos képviselőházban tett kijelentéséhez képest is, a kir. közjegyzők számának szaporítását mi is szükségesnek tartjuk, e meggyőződésünket azonban távolról sem abból az indokból meritjük, mintha a jelenlegi létszám nem volna képes a fennálló törvény által reá ruházott teendőket gyorsan, pontosan és szakértelemmel elvégezni, mert az évenként beterjeszteni szokott statisztikai adatok s a tényleges viszonyok épen az ellenkezőt igazolják, az életbe léptetendő új örökösödési eljárás pedig szintén nem nyújthat még elfogadható alapot az állások szaporítására, mert a törvényben megállapított három havi kísérleti idő mellett s az eljárás megindítására vonatkozó hatályos ellenőrzés hiányában, majd csak egy pár évi tapasztalat után lesz megállapítható, ha vajjon a közjegyzőkhöz tárgyalás végett utalt hagyatéki ügyek száma szaporodott-e, vagy kevesbedett; hanem főleg azért tartjuk a személyszaporítást szükségesnek, hogy a nagyközönség a kilátásba helyezett s részben már meglevő nagyobb szabású törvények életbe léptetése mellett közel érje a közjegyzőt s ne legyen kénytelen, miként jelenleg, télen-nyáron néha tíz mértföldnyi útat tenni a kir. közjegyző székhelyéig és hogy az egymással kapcsolatos, vagy egymást kiegészítő közhivatalok lehetőleg egy helyre koncentráltassanak. Tehát nem tisztán csak célszerűségi és administratív okoknál fogva véljük mi szükségesnek, hogy a telekkönyvi hatósági joggal felruházott vagy ezentúl felruházandó kir. járásbíróóságok területére, amennyiben ez még nem léteznék, egy-egy közjegyzői állás szerveztessék. Ámde meggyőződésünk, hogy az igazságszolgáltatás magasabb érdekeinek s a nagy közönség jogosult igényeinek a közjegyzői állások egyszerű szaporítása által a törvény jelenlegi keretében

csak egyoldalúan volna elég téve, mert e szervezéssel a közjegyző munka- és hatáskörének bővítése megtagadhatlanul okozati és szervezeti összefüggésben kell, hogy legyen, mivel e nélkül közjegyzői intézmény csakis oly helyeken mutathatna fel eredményes működést, a hol a kereskedés, ipar s nagy vagyon összpontosul, míg ellenben a szegényebb vidékeken a kir. közjegyző anyagi existenciájának biztosítása nélkül az intézménnyel kapcsolatos közbizalomban sem részesülhetne, mert az a közjegyző, aki szerény igények mellett is naponkint anyagi gondokkal kénytelen küzdeni, nem bírhat elegendő morális és reális erővel törvényszabta kötelelességeit pontosan, szorgalommal és becsületesen teljesíteni s ez okból az újonnan szervezendő közjegyzői állásokra, a jelenlegi hatáskör mellett, a jogászoknak előreláthatólag csakis a legselejtesebb része t. i. olyanok fognának pályázni, a kik szorgalom, gyakorlati ismeretek s megbízhatóság hiányából az ügyvédi pályán nem boldogulhatnak. Ez pedig nem állhat érdekében sem az állami jogrendnek, sem a polgárok érdekeinek, sem pedig a közjegyzői intézmény megszilárdításának.

A közjegyzők létszámának szaporítása tehát kétségkívül a jelenlegi hatáskör kiterjesztését vonja maga után, még pedig oly irányban, hogy ez által se a bírósági, se az ügyvédi kar jogosult hatás- és természetes munkaköre csorbát ne szenvedjen.

E célból a minden irányban felmerülő állami, polgári és egyéni érdekek figyelembevételével elodázhatlan feltételnek tartjuk, hogy a közjegyző hatáskörébe utaltassanak mindazok a teendők, a melyek a perenkivüli eljáráshoz tartoznak, tehát bírói iudicaturát nem igényelnek, de a melyeket ma részben mégis a bíróságok intéznek el; továbbá azok az ügyek, melyek ma a jogismeretekkel egyáltalában nem bíró egyéneknek minden felelősség nélkül vannak martalékul oda dobva.

Szükségesnek tartjuk tehát a bíróságokat mindazoktól az ügyektől felszabadítani, a melyek a szorosán vett bírói funkcióhoz nem tartoznak, minek folytán a bírói kar magas hivatásának élhetne, elviselhetlenné vált munkatervén s a tömérdek hátralék apasztásán személyszaporítás nélkül is segítve lenne, sőt az igazságügyi költségvetésben évenként tetemes összeg volna megtakarítható; másrészt pedig, ha a jogi kérdések perenkivüli ügyekben a jogi képzettséggel bírók hatáskörébe utaltatnak, a hivatlan kontárok üzelmének

egyszer mindenkorra vége vettetnék, mi által a közjegyzői intézmény, mely magasabb állami szempontból, tehát közérdekből lett életbe léptetve, csak úgy felelhetne meg igazi hivatásának, csak úgy válhatnék az sajátlagos viszonyainknál fogva is a hazai jogéletből ki-fejlődött nemzeti intézménnyé, míg ellenkező esetben a közjegyzői állások szaporítása a mostani hatáskör mellett egy új proletáriátust: a közjegyzőit idézné elő s az annyira üdvösnek bizonyult közjegyzői intézménytől okvetlenül a közbizalom elfordulna, mert a megbízhatóság, volna megrendítve.

Szükségesnek tartjuk jelesen, hogy részint a már meglevő törvények keretén belül rendeletileg, részint pedig törvényhozásilag tétessék intézkedés egyebek közt az iránt, hogy:

I. a tanusítványok összes nemei kötelezőleg a kir. közjegyzők hatáskörébe utaltassanak. A kereskedői cégek bejegyzése pl. ma is sok helyen az aláírások s cég közjegyzői hitelesítése mellett történik, a legtöbb bíróságnál azonban a cégbejegyzéshez a felek megidéztenek s a céget a bíróság előtt felvett jegyzőkönyvben írják alá — a mi pedig az egész országban mégis elég munkát okoz a bíróságoknak. Utóbbi gyakorlat még abból az időből származik midőn a kir. közjegyzői intézmény alkotmányos uton hozott törvény alapján életbe léptetve nem volt s felvételre ugyan ez az intézkedés a kereskedelmi törvény 16. §-ba is, de azóta több rendbeli törvény keletkezett, mely (pl. az 1881. évi LX. t.-cz. 19. §-a) a kir. bírósági tagra bízott teendőket a székhelyen lakó kir. közjegyző teendőihez sorozza. Továbbá a lakbérfelmondást az 1874. évi XXXV. t.-cz. 98. §-a értelmében eddig a közjegyzők teljesítették, mert a felmondás s arra adott válasz nem egyéb, mint tanúsítása a ténynek s az illető fél csak akkor vette igénybe a bíró segélyét s tette folyamatba a pört, ha az ellenfél a felmondást el nem fogadta; most azonban az ily felmondást szabályképen a kir. járásbíróság hatáskörébe utalja az 1894. évi 4873. sz. igazságügyi miniszteri rendelet s úgy szólva csak kivételesen említi meg a 7. s 8. §-ban a kir. közjegyzőt, holott mindazokat a teendőket, a melyek a miniszteri rendelet 12. §-ig, vagyis a per megkezdéséig, felsorolják, a kir. közjegyzők eddig is kifogástalanul teljesítették.

Végül,

végrehajtási ügyekben az árfelosztás szintén nem képez bírói funkciót, mert a vételár az arra jogosult hitelezők közt jogérvényes

birói határozat alapján egyszerűen csak felosztandó s e tény jegyzőkönyvvel, illetőleg a felek nyugtájával tanusittatik.

A végrehajtási eljárás keretéhez tartozó árfelosztást az 1886. évi VII. t.-cz. 36. §-ának s az ugyanazon évben 12881 sz. a kelt igazságügyminiszteri rendelet IV. pontjának világos rendelkezése ellenére még mindig a telekkönyvi hatóság előadó bírása teljesíti, a kir. közjegyzők pedig egyszerűen mellőztetnek, valószínűleg azért, mert az idézett ministeri rendeletben csak általános utasítás adatván a bíróságoknak, az árfelosztás, mint végrehajtási cselekmény, nincs világosan megemlítve, pedig az árfelosztás tetemes munkát okoz a bíróságoknak s kérdés tárgyává sem tehető, hogy az árfelosztás csakugyan végrehajtási cselekvény, illetőleg a végrehajtási eljárás utolsó stádiuma.

A törvényre s a ministeri rendeletre való egyszerű figyelmeztetéssel a kir. közjegyzők törvényes hatáskörükbe helyeztetnének.

II. Csődügyekben a csődbiztos teendői, melyek szintén nem képeznek birói peres eljárást, a Csődtörvény eredeti tervezetéhez képest, közjegyzőkre volnának bízandók, annál inkább, mert a gyakorlat kimutatta, hogy azon indokok, melyek miatt a csődbiztosi teendők törvényszéki bíróra bizattak, tényleg fenn nem állanak.

III. Bármily perenkivüli beadványok, melyek bíróságokhoz, hatóságokhoz intéztetnek, ellenjegyzési (közjegyzői, illetve ügyvédi) kényszernek volnának alávetendők. Ezeket ma legnagyobb részben jogi ismeretekkel nem bíró egyének, zugírások szerkesztik, a községi jegyzők pedig, kik különben is nagyon ritkán jogászok, annyira túl vannak halmozva hivatalos teendőkkel, hogy pl. az egyháztörvényi teendőket sem láthatják el gyorsan és biztosan, az ellenük folyamatba tett tömérdek fegyelmi vizsgálat legnagyobb része is a rájuk háruló hivatalos munkahalmazban találja kútforrását.

Az ellenjegyzési kényszer által egyszer mindenkorra vége vetetnék az egész országban annyira elharapódzott s következményeiben felette káros zugírászatnak, másrésről pedig a hibás, célteljesített beadványokért az ügyfelek is, főleg károsodás esetében, könnyebben és biztosabban felelősségre vonhatják az ellenjegyző kir. közjegyzőt vagy ügyvédet.

A kincstári uradalmi ügyészeknek, ispánoknak nagy könnyebbitést, az államkincstárnak pedig nagyobb biztosítást szerezne, sőt az állami költségvetésben is némi megtakarítást idézne elő s a sok-

éven át tartó perlekedéseknek is eleje vétetnék, ha a kincstárral kötött adásvételi s bérleti szerződések közjegyzői okiratokba foglaltnának, vagy legalább is az ily szerződések az 1874. évi XXXV. tcz. 81. §-a értelmében közokirat minőségével ruháztatnának fel, — azonban az ily magánszerződéseken itt-ott s ritka esetben csak a névaláírás, illetve kézjegy hitelesített közjegyzőileg, ami által a kincstárral kötött szerződések természetesen végrehajthatókká nem válnak.

Hasonló tekintet alá esnek az állami felügyelet, vagy intézkedés alatt álló közalapítványok vagyoni viszonyait rendező okmányok is.

Ezek közérdekűek lévén, szükségesnek mutatkozik az ily okmányokat kül- és belkellékeikre, úgy szintén végrehajthatóságukra nézve a lehető legnagyobb biztosítékkal ellátni, ez pedig csak közjegyzői okirat által érhető el s rendeletileg minden további törvényhozási intézkedés nélkül is életbe léptethető volna.

V. A gyámság alattiak, a másodízig menő vérrokonok s első ízi sógorok közt létrejött s vagyoni viszonyokat rendező okmányok is, úgy, mint a jegyesek s házastársak közti jogügyletek, a családi alapszerződések természetével birván, közjegyzői kényszernek volnának alávetendők, mert, ha igazolt — pedig igazolt — a közjegyzői kényszer a jegyesek s házastársak közt létrejött jogügyletekre nézve, akkor ép oly igazolt az a most felsoroltak jogügyletére nézve is nemcsak magán, hanem közérdek szempontjából is.

VI. Elejtendő volna az általános tilalom, hogy kir. közjegyző magánokiratot egyáltalában nem szerkeszthet, mert a közjegyző igen gyakran akaratlanul is abba a kényszerhelyzetbe jut, hogy vagy elkészíti azt a magánokiratot, melyen az illető fél neve hitelesítendő pl. kitölti s ekkép elkészíti a nyomtatott meghatalmazást, kötvényt, a pénzügyintézetek számára szükséges nyilatkozatokat stb., vagy pedig kénytelen a feleket magától elutasítani s akkor rendszeren zugírások kezeibe kerülnek, sőt ekkép az a meggyőződés érlelődik meg a könnyen hívó köznépből, hogy nagyobb hatásköre és több joga van a zugírásznak, mint a közállást elfoglaló kir. közjegyzőnek.

Megengedendő volna tehát már csak a nagyobb jogbiztonság indokából a kir. közjegyzőnek, kivételes esetekben a felek határozott

kivánságához képest saját aláírása és felelőssége mellett magánokiratokat is felvenni.

VII. Az irni-olvasni nem tudók anyagi érdekeinek jogi védelme az állam s törvényhozás különös gondoskodására méltán igényt tarthatna, mert épen ezek, hiszékenységük s tudatlanságuk miatt, a legérzékenyebben károsíthatnak meg anyagi érdekeikben.

A törvényhozás az 1886. évi VII. tcz. 27. §.-ában már is kifejezést adott annak az eszmének, hogy az irni-olvasni nem tudók a károsodástól, fé'revezetéstől, megcsalatóktól megvédessenek arra az esetre, ha kézjegyük közjegyzői hitelesítése szükségeltetik, de minthogy a hitelesítés rájuk nézve nem kötelező s a közjegyzőt csak a legritkább esetekben veszik igénybe, az ily polgárok ki vannak szolgáltatva a lelkiismeretlen zugírássok üzelveinek, s az uzsorásoknak, innen keletkeznek a legtöbb pörök, melyek rendesen anyagi tönkrevittatásukat is eredményezik, mert statisztikai adatokkal be lehet bizonyítani, hogy hazánkban legtöbb munkát adnak bíróságinknak az írni olvasni nem tudók pörrei s minden jogismeretet nélkülöző egyének által szerkesztett magánokmányaik.

A földmivelő nép az főleg, mely, különösen a mai agrarius viszonyok mellett, az állam különös gondoskodását igénylik, legalább is abban az irányban, hogy okmányaik vagy közjegyző által közokíratba foglalva, vagy legalább hitelesített alakban állíttassanak ki, mert ebben az esetben jogügyleteik szakértelemmel s szabályszerű tolmácsolás mellett valódi érdekeinek megfelelő módon szerkesztetnének, mi által tömérdek pörök s anyagi károsodásnak eleje vétetnék, míg ellenben ma a zugírássok tömérdek száma mellett még csak anyagi felelősségre sem vonhatnak senkit.

VIII. A volt határőrvidéki házközösségek, melyek csakis kamaránk területén léteznek, húsz évet meghaladó idő óta maig sincsenek rendezve s ha e kérdés továbbra is egészben a közigazgatás hatáskörében hagyatnék meg, kétségtelen, hogy a birtokrendezés további egy negyed század folyama alatt sem fog befejezéshez jutni, holott, ha a rendezés a szabad egyezkedés elvére alapíttatik, kivéve a felfüggesztő hatálylyal bíró peres kérdéseket: a közjegyzők közreműködésének igénybevételével a legrövidebb idő alatt befejeztetnék, ez azonban az 1885. évi XXIV tcz. hatályon kívül helyezését, illetve módosítását igényli.

A «Böhmische Landtagsordnung» szerint még a mult század

ban alkotott határőrvidéki telekkönyvek is a fennálló telekkönyvi rendtartás alapján helyszinelés által, az 1873. évi XXVII tcz. 26. §-ban nyert meghatalmazásnál fogva, rendeleti uton újból volnának szerkesztendőek, mert a jelenlegiek sem a kataszteri felvételnek, sem a föld minőségének s mennyiségének meg nem felelnek.

IX. Az 1880. évi LI. tcz. 3. és 4. §§-ban megállapított közjegyzői eljárási díjak a megváltozott közgazdasági s drágább megélhetési viszonyok mellett ma már elavultaknak tekinthetők. Az állami tisztviselők fizetése s az országgyűlési képviselők díjazása felemeltetett, a közjegyzői díjak emelését tehát az igazság és méltányosság alapján a megváltozott viszonyokkal összhangzatba hozandónak tartjuk.

X. A közjegyzői intézmény fejlesztését az a körülmény is jelentékenyen akadályozza, hogy nagyon kevés szakember vállalkozik arra, hogy a kir. közjegyzőnél helyettesként működjen, mert az ily helyettesek, a kik a közjegyzői pályát választják, másokkal szemben, akik éppen semmi közjegyzői gyakorlattal nem bírnak, az üresedésbe jött közjegyzői állások betöltésénél előnyben nem részesülnek.

Ezek azok, a szempontok, melyeket a közjegyzői állások kilátásba helyezett szaporításánál komoly megfontolásra méltóknak tartunk, mert a közjegyzői intézményt a magán-és közérdek szempontjából csakis a hatáskör bővítésével tartjuk fejleszthetőnek s teljesen életképesnek, főleg annak is a figyelembe vételével, hogy az életbe léptetendő új örökösödési eljárás eredménye is csak egy-két évi gyakorlat után fog kitünni, sőt egyáltalában nincs kizárva a lehetőség, hogy, különösen kamaránk területén, a régi bírósági hátrálékok feldolgozása után a hagyatékok száma tetemesen csökkenni fog.

Tudjuk mi azt, hogy a közjegyzői hatáskör kiterjesztése s az arra vonatkozó törvényhozási intézkedések számos ellenzőkre találhatnak, főleg az ügyvédi karnál, de ez csakis az előítéletnek s a közjegyzői intézmény iránti ellenszenvnek a kifolyása, noha kétségtelen, hogy javaslatunk, pl. a kötelező ellenjegyzés beadványoknál, az irni, olvasni nem tudók okmányainál, az ügyvédi karnak is az eddiginél nagyobb munkakört biztosít; mi azonban első sorban nem annyira a kir. közjegyzők érdekére, mint inkább és főleg az állami jogrendre, tehát közérdekre való tekintetből s azért óhajtjuk a közjegyzői intézmény fejlesztését, mert maga a törvényhozás magasabb állami

szempontokból s a jogrend érdekében léptette életbe a közjegyzői intézményt; továbbá, mert a közjegyzői álláshoz oly közhitelességi erőt kötött, melynél fogva a törvényes alakban felvett közjegyzői okiratot a törvény jogérvényes birói ítélet erejével ruházta fel, a közjegyző qualificatiója pedig s óvadéka nagyobb biztosítékot nyújt a közönségnek, mint bármely más jogvégezett egyén, tehát a jogbiztonság minden követelményeinek megfelel, a mit az a körülmény is eléggé bizonyít, hogy az intézménynek közel húsz évi fenállása óta, tudunkkal csak két esetben fosztatott meg közjegyző állásától hazánkban s ép ezért életbe léptetendőknek véljük már most is mindazokat az intézkedéseket, melyek a törvényhozás munkájának igénybe vétele nélkül rendeleti úton életbe léptethetők.

Bésán Mihály
lugosi kir. közjegyző.

A közjegyzői egyletből.

Az országos egylet ez idei közgyűlése Budapesten 1895. május hó 26.-án programmszerűen megtartatván, közöljük a következőkben lefolyásának főbb mozzanatait.

Zimányi Alajos kir. közjegyző, a közponli bizottság elnöke, a közgyűlést a következő elnöki előterjesztéssel nyitotta meg:

„Rövid idő választ el minket attól a naptól — augusztus első napjától — midőn a 20-ik évforduló napját ünnepehetjük annak, hogy a közjegyzői intézmény Magyarországon életbe léptetett.

Többen vagyunk, a kik akkor, az intézmény életbe léptetésével egy időben, kezdtük meg közjegyzői hivatásunk körében tevékenységünket és tudjuk, hogy akkor a közvélemény általában oly nagy reménnyel fogadta az intézményt, melyet hazánk akkori jogéletének körülményei között mint nagy fontosságú intézményt üdvözölt, — és a közjegyzők iránti közbizalmat akkor mindenki oly hatalmas módon nyilvánította, — hogy mi, kezdők, méltán és helyes alaphól várhattuk intézményünk gyors fejlődését — és biztosan remélhattük azt, hogy a közjegyzők kara könnyen és gyorsan el fogja érni azt a köztekintélyt, — a jogi közhitelességre való befolyását, az anyagi jólétet, a mely tulajdonságok szükségesek is ahhoz, hogy a jogélet

megszámlálhatatlan eseteiben sikerrel nyujthassunk mindenkinek jogbiztosságot.

Reményünket még inkább fokozta az a tudat, hogy más rendezett jogállamban a közjegyző a jogrend és jogbiztosság létesítésére csakugyan rendkívüli befolyást gyakorol és ez a körülmény ott a közjegyzőt a társadalmi fokozat oly magaslatára emeli, a melyen valóban nagyban közre is munkálhat saját állama jólétének a jogélet körében való előmozdítására.

Vajjon a magyar közjegyzőség fenállásának 20.-ik évfordulóján tarthat e oly jubiláris ünnepet, a melyen mondhatnók, hogy elértük célunkat, mert megvan a magyar közjegyzőségnek igazi képe és azon a fokon áll, a melyről hazafiúi lelkesedéssel és öntudattal kijelenthetnők, hogy igenis, képesek vagyunk és ehhez mindenféle móddal és hatáskörrel is birunk, hogy hazánk jogéletének javára abban a fokban szolgálhassunk, a mily fokban ezt az állam jóléte kívánatossá teszi.

Azt hiszem, hogy a tisztelt közgyűlés egyik tagjánál sem találok ellenkező véleményre, midőn kijelentem azt a vélekedésemet, hogy a 20 évvel ezelőtt intézményünkhöz kötött nagy reményekben sokban csalódtunk, mert épen nem találjuk a közjegyzőséget a fejlődés azon fokán, a melyen annak már lenni kellene és pedig sem a jogéletre vonatkozó befolyása tekintetében, sem hivatásához alkalmas hatáskör élvezetében, — sem társadalmi állása, sem pedig anyagi helyzete kérdéseiben.

Azonban nem azt akarom ezzel kifejezni, mintha az intézmény és a közjegyzői állás minálunk idegen és elnyomott volna és hogy semmi befolyást sem lett volna képes kifejezni a jogi közhitelesség előmozdítására.

Sőt azt mindnyájan tapasztalhatjuk, hogy a nagyközönség számos esetben adja jelét annak, hogy jogügyleteiben készséggel kívánna a közjegyzőhöz fordulni, hogy ha nem volnának elemek, a melyek őket ettől tartózkodóvá teszik.

Továbbá — épen jelenlegi igazságügyi Minister Urunknak saját kijelentése alapján azt is mondhatom, hogy illető helyeken sem került ki a figyelmet az a tapasztalat, hogy a közjegyzők a jogéletre kiható működésükben hathatós jelét adták már eddig is szakértelemmel teljesített hasznos és buzgó szolgálataiknak és hogy ennél fogva a közjegyzők hatáskörét csakugyan megnyugvással lehet fejleszteni.

Az igazságügyminiszter úr akkor azt is kijelentette, hogy máris tanulmányozza azokat a módokat, a melyek által az intézmény fejlesztése és a közjegyzők hatáskörének a jogélet szükségleteihez képest való módosítása czélszerű módon lenne eszközölhető.

Habár tehát nekünk sokban hátrányos helyzetünk van, de ennek daczára nem lehet okunk a jövőnk feletti csüggedésre, annál kevésbbé, mert mi azokon a helyeken, a hol a közjegyzőség irányában jóakarattal viseltetnek, gyakorlati közvetlen tapasztalatból merített meggyőződéssel reá mutathatunk arra a sok akadályra, a melyek a fejlődés kívánatos gyorsaságának akadályul szolgálnak. Többek közt kimutathatjuk, hogy mennyire káros a jogéletre az, hogy nálunk a jogügyletek megkötése körüli közreműködés mindenkinek szabadon meg van engedve, akár ért hozzá jogászismereteivel, akár nem; — kimutathatjuk, hogy felette nagy azoknak a száma, kik a közjegyzői intézményt és a közjegyzői hivatást kenyérkereset okból ellenséges szemmel tekintik és a közjegyzők tevékenységének akadályokat keresnek, ily akadályokat találnak is, mert az illetőségi törvény teljesen hiányos.

Kimutathatjuk az akadályok egyikét azt is, hogy maga a törvényhozás ez ideig a közjegyzőt s hatáskörét majd minden törvényhozási intézkedéseiben inkább bénította, korlátozta. Az örökösödési eljárást szabályozó új törvényt mondhatjuk elsőnek, mely által — úgy látszik — a törvényhozás a közjegyzői intézmény javára jóakarattal intézkedett.

De itt is nem annyira a közjegyzőség iránt való érdeklődésből, hanem csakis egyoldalúlag, a jogélet némely szükségleteinek szempontjából. A hol pedig a közjegyzőségnek javára történhetett volna intézkedés, ott a közjegyzői karnak s különösen országos egyletünk által sokfélekép indoklás és gyakorlati tapasztalataink által igazolt kívánságai jó nagy részben elejtettek.

Ez a kijelentésem arra vonatkozik, hogy, habár az örökösödési eljárást tárgyazó új törvény egységes és rendszeres szerkezeténél fogva egyike a legjobb törvényhozási alkotásoknak; de annak szépségét és belső tökéletességét megrontja az az egyik intézkedése, mely által, a rendes egyöntetű eljárástól eltérőleg, az úgy nevezett örököségi és hagyományi bizonyítvány útján való különleges és egészen szükségtelen eljárás rendszerét is felállítja ez az új törvény.

Erről a különleges eljárásról mi, közjegyzők, gyakorlati tapasztalataink folytán elmondhatjuk, sőt a törvény meghozatalát megelőzőleg országos egyletünk részéről illető helyeken indokolva el is mondtuk, hogy ez csak bonyolítja, nehézkesebbé, határozatlanabbá teszi és késlelteti az örökösödés ügyek rendezését; a közjegyzői funkciót pedig akadályozza.

Ez az előterjesztésünk a törvény meghozatalánál csakúgy nem lett méltányolva, mint az a kérelmünk sem, hogy a közjegyzői díjak megállapi-

tása, azok biztosítása és kielégítése indokolt kérelmünk értelmében szabályoztassék, mert a díjátalánynak taxative való meghatározását kivéve — melynél a törvényhozás csakugyan méltányos volt — egyebekben épen nem vétetett tekintetbe indokolt előterjesztésünk.

Ily körülmények között nincs miért tagadnunk, sőt meg is kell valanunk, hogy mind inkább fokozódik köztünk az aggodalom, hogy ez a, különben rendszeres, új örökösödési eljárási törvény nem fogja javítani a közjegyzők helyzetét, az intézménynek helyes alapon való fejlődését pedig megakasztja, kivált akkor, ha ezen törvény életbeléptetésével kapcsolatban a közjegyzői állásoknak czélba vett szaporítása a hatáskör módosítása nélkül fogna keresztül vitetni.

Sok akadályt kell tehát még leküzdenünk, a míg intézményünket és karunk helyzetét oda fejleszthetjük, a hol annak a mi államunk közérdekéből állani kell.

Ezt a sok akadályt itt, elnöki előterjesztésem keretében, elősorolni nem lehet feladatom, hanem e részben feladatom csak az lehet, hogy ezeknek az akadályoknak fenállására reámutassak és ezzel kapcsolatban figyelmét kikérjem a t. közgyűlésnek arra a körülményre, a mint az imént említeni volt szerencsém, tudni illik, hogy jelenlegi igazságügyi Miniszter Urunk nem csak az intézmény iránti jóakarátát, hanem azt is nyilvánította, hogy az intézmény fejlesztését és a közjegyzők hatáskörének javítását előmozdítani kész, sőt, hogy ezt már tanulmányozása tárgyává is tette.

Egyesületi feladatunkat képezi tehát most már az, hogy társas működés által összegyűjtsük, meghatározzuk és mind a kormánynak, mind a törvényhozó testületnél okadatolva meg is ismertessük azokat az akadályokat, a melyek a közjegyzőség állapotának, fejlesztésének és javításának útjában állanak.

Egyletünk feladatát képezi ez azért, mert egyes egyén azzal a sok mindenféle ellentétes érdekekkel, melylyel találkozik, meg nem küzdhet.

Ez okból óhajtanám, hogy az országban minden közjegyző, kivétel nélkül, tagja lenne egyletünknek, és ily módon teljes erővel demonstrative közreműködhetnének az említett nagy feladatunk előmozdítására.

Óhajtandó ez azért, mert épen egyleti életünk körében igen sok kívánni való van hátra; egyletünk befolyása, működésének sikere pedig úgy várható, ha a tagok száma is nagy és ha a tagok lelkesedése is teljes.

Egyletünk 1882. illetőleg 1883 év óta áll fenn és működik. Már azt megelőzőleg tagjai közül többen belátták, hogy a közjegyzőség

helyzetében az egyleti társas működés képes csak az intézmény fejlesztését előmozdítani.

Hogy az egyesület miként felelt meg fennállása óta az alapszabályokban meghatározott két főcél, tudniillik az intézmény fejlesztése és az egyesületi tagok segélyezése körüli feladatának: ez iránt már ez ideig 7 ízben tartott közgyűlésen és 33 ízben tartott bizottsági ülésekben hoztak intézkedések és jutottak a tisztelt egyesületi tagok tudomására.

Ez alkalommal tehát az én elnöki tisztemet az képezi, hogy az 1894 május 20.-ik napján tartott utolsó közgyűlés határozatainak mikénti végrehajtásáról, úgy az egyesület tisztikara által az intézmény fejlesztése és az egyesületi feladatnak egyébként való teljesítéséről beszámoljak.

Az erre következő részletes beszámolásban az elnök előadta a központi bizottságnak a legutóbbi közgyűléstől mai napig terjedő tevékenységét, bejelentette egyebek között, hogy a központi bizottság a közjegyzői állások szaporítása s a közjegyzők hatáskörére vonatkozó törvények revisioja s a közjegyzőhelyetteseknek a kinevezések körül megóvandó érdekei tárgyában még a múlt ősszel egy memorandumot dolgozott ki, melyet annak idején az azóta tárczájától megvált Szilágyi Dezső igazságügyi miniszternek bemutatott, ugyanazon memorandumot a jelenlegi igazságügyminiszternek is jóakaró figyelmébe ajánlotta, midőn az utóbbinál hivatalba lépése alkalmából tisztelgett.

Érintette ezután elnök a közjegyzői szaklap kérdését, melynek megindítására az utolsó közgyűlés a központi bizottságnak megbízást adott, mire nézve részletesen a szaklapnak a központi bizottság által megbízott szerkesztője fog beszámolni.

Végre a közjegyzői karnak a lefolyt évben általános viszonyait érintvén, az időközben elhunyt kartársokról megemlékezővén, a történt üresedések és kinevezések körüli adatokat felhozván, a távollevő pénztárnok helyett előterjesztette a pénztári kimutatást, melyből kitűnik, hogy az egyesületnek vagyona a f. év május 22.-én lezárt mérleg szerint 12923 frt. 31 krt. tesz.

A közgyűlés az elnöki előterjesztést általában, valamint a pénztári kimutatást, különösen pedig a lefolyt évben történt segélyezéseket helyeslőleg tudomásul vevén, a központi bizottságnak 1895. május 22.-éig terjedőleg megadja a fölmentvényt.

A napirend harmadik pontjánál élénk vita fejlőd azon ötintézkedések tárgyában, melyek a központi bizottság által a nagymérvű tagdíjhátralékok körül teendőek volnának. Sajnos ugyanis, de tény, hogy nem kevesebb

mint 111 egyesületi tag összesen 5803 forint tagdíjjal van hátralékban, mely hátralékösszeg természetesen a fent kimutatott készpénzvagyonba nincs belevéve.

A központi bizottság ezen tagdíj hátralékokat illetőleg azon megállapodásra jutott, hogy, miután azok beszédese békés uton, mint azt az illető tagokhoz intézett számtalan felszólítás tanúsítja, lehetetlennek mutatkozik, a közgyűlésnek azt javasolja, miszerint ezen hátralékoknak bírói uton való behajtását határozza el.

Kormos Béla verseczi, *Dulin Károly* billédi, *Offenheimer Gyula* kassai, *Nagy Vilmos* komáromi, *Markó Sándor* rozsnói, *Jakab Géza* kiskőrösi kir. közjegyzők és *Bárcs Béla* budapesti kir. közjegyzőhelyettesnek hozzászólása után a közgyűlés a bizottsági javaslatnak némi módosításával elhatározta, hogy a tagdíjhátralékok, tekintve jelentékeny összegüket, a békés beszédésre vonatkozó kísérletek eddigi sikertelenségét, s tekintve az egyesületi vagyon rendelkezését: bírói uton lesznek behajtandók, azonban megelőzőleg az illető hátralékban levő egyesületi tagokhoz, e határozatra való utalással, még egy utolsó felszólítás intéztesék, felhatalmaztatván egyúttal a központi bizottság arra, hogy azoknak a tagoknak, kik hátralékaik befizetése körül könnyítéseket kívánnak, ezeket belátása szerint megadhatta.

A napirend negyedik pontjánál *Dr. Charmant Oszkár* fumei kir. közjegyző a központi bizottság nevében jelentést tesz az utolsó közgyűlés határozatahoz képest időközben megindított szaklap tárgyában.

A szaklap az eredeti intenciókhoz képest főként avval a rendeltetéssel bír, hogy az egyesületi tagok között, valamint a kartársak közt általában is, a szorosabb érintkezést fönntartsa, a mellett pedig az intézménynek érdekeit ápolja s az intézmény továbbfejlesztése körüli kérdéseket állandóan napirenden tartsa, mire igazságosnak jelenlegi reform-korszakában tényleg égető szükség van. Ha az első cél érdekében úgy kellett határozni, hogy a lap az egyesületi tagoknak ingyen járjon, — a mi már azért is méltányos, mert a lap fönntartásának költségei előreláthatólag nagyrésztben az egyesületre fognak hárulni: úgy a többi célok remélhetővé tették volna azt, hogy az egyesületen kívül álló előfizetők nagyobb száma a lap fentartásának költségeit, legalább tekintélyes részben, az egyesület vállairól levegye. Ez utóbbi azonban ez ideig nem következett be. Az előfizetések révén körülbelül 120/0-a térül meg a szaklap költségeinek, míg a költségek többi része, körülbelül 700 forint évenként, ez idő szerint az egyesületi pénztár terhére marad. Evvel az összeggel majdnem hogy kimerül az a negyedrés, a mi az egyesületi bevételekből az alapszabályok

értelmében egyebekre, mint tőkésítésre és segélyezésre, jelesen igazgatási költségekre s a kar érdekeinek előmozdítására fordítható. Ennélfogva a központi bizottság elhatározta, hogy felhatalmazást kér a közgyűléstől, miszerint a szaklapot abban az esetben, ha az érintett mozzanatok kedvezőbbé nem válnak, bizonyos idő múlva megint beszüntethesse. Erre az anyagi eredmény kedvezőtlen volta mellett az is készíti a bizottságot, hogy a lap szellemi része körüli közreműködés mértéke is a kar részéről nagyon sok kívánni valót hogy hátra, úgy, hogy ebből a tekintetből is majdnem a következtethető, miszerint a kar a szaklapnak szükségét nem látja.

Erre az előterjesztésre *Jakab Géza* k.-kőrösi, *Markó Sándor* rozsnyói *Offenheimer Gyula* kassai, *Téry Ödön* gyulafehervári, *Horváth Károly* orosházai, *Bésán Mihály* lugosi és *Fessenszky Danó* budapesti kir. közjegyzők hozzászólása után, kik mindannyian a lap fentartásának szükségét, hangsúlyozták, a közgyűlés mégis, tekintettel a központi bizottság jelentésében foglalt kényszerítő mozzanatokra, ez utóbbinak a kért felhatalmazást a lapnak esetleges beszüntetésére megadta, egyúttal azonban azt az óhaját fejezte ki, hogy a lap még áldozatok árán is, lehetőleg megszakitás nélkül fönntartassék. Egyúttal megbízta a központi bizottságot, hogy, kivült abban a pontban, a mi a lap szellemi része körül való közreműködést illeti, minden lehetőt megtegyen, miszerint a kartársaknak érdeklődése és tevékenysége fölkeltsék.

Beható vita fejlődött ezután azon indítvány fölött, melyet a központi bizottság nevében Dr. Charmant Oszkár fiumei kir. közjegyző a közjegyzői állások szaporítása, a közjegyzői hatáskör fejlesztése s a helyetteseknek a kinevezések körüli érdekei megóvása tárgyában tett. Ugyan a központi bizottság, mint az elnöki jelentésből is kitűnik, tett már lépéseket az érintett irányban, a mennyiben az elnöki jelentésben is említett minis-teri fölterjesztés ugyancsak e hármaskérdéssel foglalkozott; mindazonáltal e kérdéseknek újból való fölvetése távolról sem fölösleges dolog, egyrészt azért, mert a közgyűlés maga, mint a közjegyzői egyesület véleményének közvetlen kifejezője, az ideig e kérdésekben állást nem foglalt, másrészt pedig nem lehet eléggé sokszor fölvetni e kérdéseket, újból és újból hangsúlyozni a karnak ez irányban való óhajait, mert bizony félt, hogy a nyomaték és ismétlés nélkül hangoztatott óhaj nem fog a kellő megfigyelésre és méltánylásra találni.

A mi a kérdések elsejét illeti, a szaporítások dolgában a közjegyzői karnak ez ideig elfoglalt álláspontja az, hogy az állások szaporítását

kívánatosnak tartja, mindazonáltal, tekintve, hogy a jelenlegi hatáskör a közjegyzői állások túlnyomó számának csak épen a tisztességes megélhetést biztosítja, tekintve, hogy ez a megélhetés épen a hagyatéki megbízásokból származó jövedelmen alapul s hogy a szaporításoknak legközvetlenebb követkevése a hagyatéki megbízások tekintélyes csökkenése lesz, mely csökkenést az új örökösödési eljárásban contemplált emelése a hagyatéki díj-fokozatnak semmi esetre sem lesz képes kiegyenlíteni ennél fogva a szaporítások elkerülhetlen előfeltételének a közjegyzői hatáskör megfelelő tágítását tartja a bizottság, mely ha be nem következnek, a szaporítások a fennálló közjegyzői állások legnagyobb részének komoly veszélyeztetését fogják jelenteni. Szükségesnek véli a központi bizottság, hogy a közgyűlés avval a nyomatékkal, a melylyel kijelentései mint az egész kar véleményének kifejezése bírnak, a fentieket határozatilag kimondja, a bizottságnak dolga lévén azután, hogy adandó alkalmakkor ezen határozathoz képest eljárjon.

Szoros összefüggésben áll evvel a kérdéssel az indítvány második pontja. Ugyan a hatáskör fejlesztése tárgyában általánosan ösmertek a karnak főbb óhajai, mindazonáltal ezek egy minden szempontot felölelő tervszerű munkálatban ez ideig feldolgozva nincsenek. Ez a munkálat annál szükségesebb, mert az anyagi jognak folyamatban levő codifikálása s az alaki jognak reformja megbecsülhetlen alkalmak arra, hogy a közjegyzői karnak óhajai a hatáskör fejlesztése tárgyában az elvont kijelentések régiójából gyakorlati tere vitessenek át. Szükséges volna tehát, hogy a közgyűlés kezdeményezése folytán megszerkesztessék egy oly munkálat, mely tekintetbe véve hazai jogunknak általában s a hazai közjegyzőségnek különösen ez ideig való fejlődését, a küszöbön levő, illetve részben már valósuló codificatiók és reformok szempontjából összefoglalja az irányelveket, melyeket a közjegyzői intézménynek további fejlődésénél karunk szemmel tartandóknak vél s melyek az intézménynek hazai igazságügyünk jövő szervezetében méltó helyet volnának képesek biztosítani.

Az indítványnak harmadik pontja az intézménynek egy sebhelyét érinti, melyre nem lehet elég sokszor és elég nyomatékkal felhívni az intéző körök figyelmét, mivel félt, hogy ha orvoslása elmarad, hova-hamarabb az egész szervezetet elmérgezi. A szaklap első számában összeállította egy avatott toll a kinevezéseknek statistikáját, melyből kitűnik, hogy a novella életbeléptetése után az állásoknak fele nem a közjegyzőhelyettesek karából lett betöltve; ha pedig az állások nemcsak szám szerint, hanem minőségük szerint is mérlegeltetnek, akkor az arány még sokkal kedvezőtlenebb, mert a közjegyzői karból pályázó elemekre épen a legkedvezőtle-

nebb fekvésű helyek jutottak. Ennek az annyszor felpanaszolt körülménynek következése már nagyon is érezhető. Mind kisebbé válik a jogászfutaltságnak az a száma, mely egyenesen és hivatásszerűen a közjegyzői pályára lép; közjegyzői helyettesek alig találhatók már s azok közül is, a kik már régen e minőségben szolgálják az intézményt, lassankint és pedig a legjobb elemek, elhagyják állásaikat s az ügyvédi pályára lépnek. Ujból és újból hangsúlyozandó a veszély, a mi ebben a kinevezési rendszerben fekszik, valamint annak szüksége, hogy a novellának érintett szakasza módosíttassék legalább is oly irányban, hogy a közjegyzői gyakorlatból competálók a kinevezésnél a többiek fölött előjoggal birjanak.

Az e fölött kifejlődött vitában, főként annak szüksége lett hangsúlyozva, hogy a hatáskör fejlesztése tárgyában készítendő munkálathoz a karnak összes tagjai tapasztalataiknak s javaslataiknak összegyűjtésével, illetve közlésével hozzájáruljanak; ily módon nagybecsű anyag gyűlne össze, mely a szaklapban közléteendő s egészében a központi bizottságnak rendelkezésére volna bocsátandó, hogy azt az érintett munkálat megszerkesztésénél fölhasználja. A vita befejezéséül a közgyűlés a központi bizottság hármast indítványának értelmében határozatkép kimondta:

hogy a közjegyzői állások szaporítását kívánatosnak tartja, szükségesnek látja azonban, hogy a szaporítást megelőzőleg, a jelenlegi hatáskör tágítása értelmében történjenek intézkedések, mivel e nélkül a szaporítások a közjegyzői állások legnagyobb számának fennállására nézve komoly veszélyt jelentenének;

hogy a hatáskör fejlesztésének irányelvei, tekintettel a folyamatban levő codificationális és reform-munkálatokra, egy egységes javaslatban összefoglaltassanak, melynek elkészítésével s a legközelebbi közgyűlés elé való terjesztésével a központi bizottság megbizatik;

hogy a közjegyzői állások betöltésénél a közjegyzői karból competálóknak, jelesen a közjegyzői helyetteseknek a karon kívül állók felett való figyelembe vételét a közjegyzői intézmény egyik létkérdésének s ezért az 1886: VII. tczikk 1 §-ának ily értelmű módosítását elodázhatlannak tartja.

Evvel a napirend kimerülván, a közgyűlés feloszlott.

Egy több évi közjegyzői gyakorlattal bíró ügyvéd közjegyzői helyettesi állást ohajt. Értesítést ad Lenthe Gusztáv ügyvéd Brassó-ban.